Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 11 ИЮНЬ, 1988 ШУ. ★ № 70 (7573). ★ Мах 3 кеп.

ОРБИТЕ ВІАШАГІХОТТАР

«Мир» яхача комплекса борта тІа болх беш я советско-болгарски экипаж

ТАСС хоам

1988 шера 9 июне московски ханах 19 сахьати 57 минути яьлча «Союз ТМ-5» яхача космически кемас «Мир» яхача Іилма-тохкама комплексаца стыковка йир

Лаьттан гонахьарча орбите цхьана тохкамаш дара, эксперименташ яра йола программа кхоачашъе йолаеннай дунен халкъашта юкъера экипаж — советски космонавташ Титов Владимир, Манаров Мувса, Соловьев Анатолий, Савиных Виктор, болгарски космонавт Александров Александр.

Советски Союзан Болгареи Іилманхоша кийчъяь полета Іилман программа 8 дийнахьа лаьрхІа я.

Дунен халкъашта юкъерча экипажа астрофизически тохкамий шерра программа кхоачашъе, Лаьттан лакхера сурташ даха деза, цу даькъе Болгаре Халкъа Республика территорена. Иштта медико - биологически тохкамаш де, космически материаловеденех эксперименташ е лаьрхІад. Цхьана беча балха дикка доккхагІа дола дакъа, болгарски специалисташа хьа а яь, «Прогресс-36» яхача мовхьаш кхухьача кемаца орбите хьалйихьача Іилман аппаратураца кхоачашду.

«Мир» яхача орбитальни комплекса бортови системаша дика болх бу.

Новкъостий Титов, Манаров, Соловьев, Савиных, Александров могаш - маьрша ба

КПСС НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМ

Селхан КПСС обкома политически просвещене ЦІагІа хилар парте Нохч-ГІалгІай областной комитета X пленум. Цун балха юкъе дакъа лаьцар республикански министерствайи ведомствайи, объединеней, предприятей кулгалхоша, партийни, советски, профсоюзни, комсомольски органий болхлоша, Іилмахоша, Іалам лорадара обществай а организацей а кулгалхоша, пресса викалаша.

Пленум хьаеллаш КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара **В. К. Фотеева** аьлар, дувцийта оттаду «Республикера экологически хьал тоадара партийни организацеща беча балхахи Іалам лорадара гІулакха юкъе овлангара перестройка яра де дезарехи» яха дош. Укх дешах болча соцама проект хьалхагІе а обкома членашка дІа а енна кхоачамболлаш йовзийта хиларца дувзаденна из ювцилга доклад а ца еш чакхдаккха лаьрхІад.

Пренешка къамаьлаш дир КПСС обкома шоллагІча секретара **Д. Г. Завгаева**, КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара **В. А. Куценкос**, ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» яхача назрановски завода слесара - инструментальщика **Т. Д. Халгуева**, «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене генеральни директора **В. И. Гречкос**, НГІАССР Министрий Совета Председателе хьалхарча заместителе, республика Госагропрома председателе, Іалам лорадара республикански Общества председателе **А. И. Воронкина**, Гудермесски горисполкома председателе **Г. Х. Эльмурзаева**, КПСС Старопромысловски райкома хьалхарча секретара **Л. Л. Недельковас**, химреагентий Карабулакски завода партбюро секретара **А. И. Синчинова**, НГІАССР хьун боахама министра **А. Т. Харикова**, Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза директора **С. А. Гиреева**, КПСС обкома секретара **Е. В. Тумсоева**, КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара **Х. Г. Бибулатова**, Нохч-ГІалгІай цементни завода директора **Ю. Д. Усамова**, Нохч - ГІалгІай АССР прокурора **А. И. Ростова**, «Грознефтехим» яхача НПО генеральни директора, химически Іилмай доктора **С. Н. Хаджиева**, атмосфернни фо лорадара йолча госинспекце начальника **О. Ф. Дерина**, КПСС обкома секретара **В. А. Алехина**.

Дийцача дешах бола, республикера экологически хьал тоаде овлангара хувцамаш дара тІаберзабаь бола соцам тІанйцар пленумо. Парте обкома бюро, горкомаши райкомаши, республика Министрий Совет, министерстваши ведомстваши, промышленни предприятей, колхозий, совхозий юхьанцара партийни организацеш декхарийла я гонахьара Іалам лорадара беш бола болх эсала хилара бахьанаш тІатеІІа гучадаха, тІехьа ца тетташ долаш дола кхоачамбоацараш дІадахара де мел дезар де. Объединеней, предприятей кулгалхой, къахьегама коллективай советаш, республике бахача наьха хьашташка хьежжа, паччахьалкхен предприятех долча СССР Законома яххара, декхарийла я Іаламах дикагІа пайда эцалген гонахьара Іалам лораделген Іалашде, Іалам лорадара законодательства дІадехар дизза кхоачашде. Экологически хьал тоадара еш йола йоакхо эггара хьалхара социальни декхар, хІара гражданина, хІара коллектива, ерригача паччахьалкхени общественнии организацей доккха нравственни декхар хинна дІаотта деза.

Пленума балха юкъе дакъа лаьцар КПСС ЦК организационно - партийни балха Отдела инструктора **Б. Б. Пинчукеи** КПСС ЦК химически промышленноста Отдела инструктора **В. А. Удовченкоси**.

КПСС ЦК Тезисаш ювцаш

БАХЬАНАШ КІОАРГГА ТАХКА

Производствоца се дукхагІа вувзавенна хиларца, къаьстта теркам тІабахийтар аз Тезисий шоллагІча пункта 15-ча абзаца. Цу тІа йоах: «Реформа чакхъяькхха йолаярах хьахиннача таронех кхоачамболлаш пайда нийбац. Цун бахьанаш кІоарггга тахка деза конференце».

Цох хетта тхоаи балхах лаьца массехк уйла ювца лов сона. Бакъ йоах КПСС XIX Ерригсоюзни партконференцега кийчъяьча Тезисаш тІа: уж бахьанаш кертерча даькъа дувзаденна да экономически реформа еча нийслуча хьалхарча халонашца, тІехьашка ялара тІерайоацача къаьнача консервативни оамалашца. Тха заводе а бІаргаго йиш я уж дІа-хьа мел хьежача.

ХІаьта а бІаргагорах, йолга харах пайда бац, уж нокъазара йоахаргйола наькъаш ца лехача. Кхыча тайпара дІаходаха йиш йолаш тхо да а дац, хІана аьлча, юхха черча критически хьала тІа кхаьчад тхо. Долчча тайпара аьлча, гІулакхаш во да. Поставкай планаш кхоачашйиц коллективо, хьахулаш цхьаккха пайда бац, зе мара. Укх шера хьалхарча квартала план 94 процент совгІа мара кхоачашйинзар. Хадаш яц брак. Во хьаяь продукци потребителашта дІаахийтарах 41 эзар совгІа сома зе хилар тхона духхьад укх шера хьалхарча кварталле. КІезиглуш дац из укх квартале а. Хьалха дІабийначарел дукхагІа балхара дІабувл нах. ДІаихараш а малаш ба? Хьинаре, говза къахьега ховргдола, дикагІбола болхлой.

Фу дича бакъахьа да, мишта оарцагІдувл тхо тхоаи кхоане дикагІа хилийтара? Цу гІулакха уйла еш а из снхха эргдакхха гІерташ а да тхо — кулгалхой, инженерно - технически специалисташ, болхлой. Завод стабильно болх беш хилийтара хІара ден-бус 2500 электросверлилка, басар детта 120 бак, 50 электрозаточни станок, кхыйола изделеш арахеца езаш да тхо. Бакъда, из декхар тхона кхоачашдулац, хІана аьлча, цунга хьежжа дІа-хьа нийсдьдац тха кхы мел дола гІулакхаш. Масала, аз лакхехьа йийцар миссел продукци арахецара оаха вІаштІехьъяькхха-ча 60 гаргга йолча мероприятех кхоалагІдола дакъа мара кхоачашдьдац. Ерригача завода оборудованех хІама ца эшшаш нийсса ах морально - физически къаенна а тишъенна а я. ХІаьта завода коллективо утттаю планаш, госзаказаш хьалха хиначарел бе-башха доацаш да. Цудухьа сона ловра партийни конференце из дош айделга. Са предложени иштта я: **экономически кердача хьалашка болх беш йолча предприятешта утттаю планаш — цар технически прогресса хьалашка хьежжа мара ма уттайойла планови органаша.**

ХІана аьлча, хІанз тхогара Госстандарто, Госприемка дІаеххача тайпара бустамаш дола дика продукци арахецара — дукха керда станокаш, бустама инструменташ, кхыйола таханарча Іилман говзалца хьаяь оборудовани эш тхона. Заказаш-м даьд оаха. ХІаьта а кІезигаІа яле бІарчча цхьаькха цхьа пятилетка яккха еза тха из тхоашта хьакхачарга хьежаш.

ХІаьта цунга хьежаш іохайша дагІа тхога йиш яц. Тхоашка йолаш йолча къаьнача оборудоване тІа болх хьа ца бича даргдац тхо, мамогга цох дикагІа пайда а эцаш. Из декхар кхоачашдеча тхоашта накъаялар догдоах оаха рационализаторий, изобретателий говзал. Тхона юкъе цу тайпара нах кІезига а бац. Бакъда, из гІулакх юхадетташ цхьа новкъарле я: ахча дІахецара тІера дац тхо. Цу гІулакха хьахийца 756 эзар сом дикагІа пайда хургболчча тайпара дІа-хьа хьожаде ца лоархІадеш дагІа тхо. Со а вагІа, кхыбола кулгалхой а багІа: «хьанна хов фу хургда» яхаш лоралуш.

Таханара тха керттера гІулакх — продукце дикал. Саратовера а кхычахьара а хьаена дикала Знак йола дуккха изделеш дІаехк оаха хьаеча сверлилкех. Бакъда, тха сверлилкаш из паччахьалкхен дикала Знак яла йиш йоацаш хул. ХІана? Оаха оахош хьа а еш, цу чу уттаю редуктор, кхыйола изделеш во йоландаь. Цар динала боарам айбе а, хІаьта дикала Знак йолаш а ИЭ-1036 Э, ИЭ-1038 Э яха шин тайпара сверлилкаш арахеца йиш йолаш а да тхо. ТІаккха фу бахьан да уж хьа ца елга? Цхьанне дІадоладаьр, цхьаннена дагардар — шоллагІчо хьал а ца лоацаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьа тхо дІахьа гІерталга да-кх, Кхы хІама дац.

Тхогара ахча дІауха наькъаш дукха да, бакъда, ахча тхона хьатІаухараш — кІезига да. Масала, тхоашта ца эшшаше а арахьара хьатІакхихьа Іалаьмате дукха изделеш Іайнай тха складашка. Царна юкъе дукха я брак йола изделеш а. Из а кхыдола а гІулакхаш леладарах, юкъера лаьрхІача хІара шера 300 — 500 эзар сом ахча зехьа дов тха. Из кхоачамбоацар ца хилийтача тхона хургбола 800 эзар сом пайда а бов.

Дукха моттигаш я тха заводе совъювла тайп-тайпара отходаш кхыча предприятешта накъаяргйолаш а. Масала, электропровода кусокаш, кІала шлак, турбех совъювла кусокаш, кхыяраш оаха йохкаш хилча хІара шера 150 — 200 эзар сом пайда хургбар тха кассана.

Аз хІанз дувцараш дерригаш а хьаде йиш йолаш хІамаш да. Укх тІехьарча хана цу хьакъехьа кІезигадукха ка яьннай тха. ХІаьта а оаха тхоай къахьегама коллектива совета заседанешка, кхыча организацей собранешка цахаддаш дувц уж дешаш. Тхо теш, юххера а уж кхоачашхургхиларах а тхоай коллектива сий айлургхиларах а.

Б. ГАГИЕВ,

Назранерча Ахриев ГІапура цІерагІча «Электроинструмент» яхача завода директора заместитель.

ДОАКЪАР КИЙЧДАР—БЕХКТОКХАМЕ ТІУЛАКХ

ЛЮЦЕРНА КХАШКА

Коригов Ахьмада кулгалдеш йола доакъар кийчду бригада дикагІчарех цаІ я Малгобески района М. Горькие цІерагІча совхозе. Укх деношка, кхыча боахамашка санна, укхаза а чунйна чуэцаш боахк люцерна. Дукхагідолча кхашкара из доакъар чунйцабаьннаб боахаме. ХІанз бригадо къахьег доккха доацача люцерна кхашка. Цудухьа атта хиланзар тхона цо болх беш йола моттиг хьалаха.

Тхо кхай тІа дІакхаьчача, аргІанара тележка люцернах хьалйизачул тІехьагІа, шоаш беча балхах дагабувлаш бар механизатораш. Шоаш масса тележка дІайихьай, тахан масса дІаяхьа карагІдаргда, — цунах дар цар къамаьл.

— Укх шера мо люцерна дика вІалла хиннаяц тха, — йоах комбайнера Гандолоев ИсмаІала. — ДогІа дукха делхар бахьан долаш, тхона хеттача бесса хьатІаяьннай из.

Бригада люцерна чуэца йолаяннай 6 июне. Из чуэцара графикал хьалхабувлаш хьабоагІа механизатораш.

...Шортта люцерна хьокхаш дІайолалу комбайн. Уллув йода Даурбеков Бембулата трактор. Лафет хьайизача кхай тІара юха верз нз. Цун моттиг дІалоац Галаев Джималейла «Белорусо».

Кхай тІара ферме тІа дІакхуь люцерна. Цига аргІаш деш латт цунах. Лакхе хьоахабаьрел совгІа хьаьнала къахьегаш ба механизатораш Барахоев Гена, Коригов Коля. Дийнахьа йиъ — пхиъ рейс ю царех хІаране.

Ферма коа ши аргІа латт хьалдетта. Кхоалагіа аргІа юкъехьаьчад. Хьаена люцерна, тІера Іотессе, кІезига-дукха маьлхе уллаю, ловсара яхачул тІехьагІа дІайотт. ХІара аргІа йнсте вентилятораш латт доакъар докъадеш.

АргІаш деча ва боахама керттера зоотехник Боков Хаматхан. Люцерна дІайоттара гІулакх лерттІа дІадахьара теркам тІаоз цо, цхьацца хьехараш ду. Из-м кхетадеш а да. ХІана аьлча, технологи дІадеххача беса из болх вІаштІехь ца боккха, мел хьнйга къа зехьа доврг-да.

Ловсара яха люцерна погрузчикаца аргІан тІайотт Богатырев Османа. Цун гІо деш ба Додов Махьмад-Гири, Барахоев Азмат-Гири

— Укх шера доакъар кийчдара гІулакх тоаденнад тха боахаме, — йоах Хаматхана. — Таханарча денга кІоага чу еллай силос, рапс. Доакъар чуэцаш механизированни отрядашка я. Цхьабараша кхай тІа аргІаш дергда. Масала, Р. Богатырев кулгалдеча мехотрядо 20 гектар люцерна хьалкхеьй Из чуэца а цох кхай тІа аргІаш де а лаьрхІад цар.

Ферма коа люцернал совгІа кІоага чу йоллаш латт сенаж. Таханарча денга кІоаг чу еллай 364 тонн. ШоллагІча кІоаг чу йолла лерхІ 1400 тонн. Из доакъар кхы 48 гектар дисад чуэца дезаш. Укхаза дика къахьегарца белгалбаьннаб бульдозернст Нальгиев Ахьмадхан, шофераш Гандалоев Бембулат, Галаев Іалауддин, Коригов Башир.

Укх деношка латтар доакъар чуэцара дика хаоттам ба. Царех бизза гІерташ къахьег боахама механизатораша.

М. АХИЛЬГОВ.

Ха зехьа йоаяц

Хоза сурт да хІанз доакъара культураш дІайиннача кхашка. Бабцара я ерригa аренаш, хьахьажа мукъабоацаш чуйнна къахьегаш, ба нах. Укх деношка «Экажевский» совхоза ферме нийсвеннавар со. Цун коа дІачуводдача доккха тараз латт. Цу тІа сеца а саце, ше мел бабцара мухь бахь а хьаже мара коа дІачуйодац доакъар дахьаш йоагІа машина. ХьалхагІа сона ,бІаргадайна хІама дац таразапа буц увзалга. Аз а баьб пхьан хана доакъара кхашка болх. Тха «тараз» цу хана бІарг бар. БІаргаца «озар» оаха доакъар, кхыметтел ялатах етта машина а.

ХІанз весовщик Мержоев Руслан вагІа тараза балансир дІа-хьа етташ. Шофер Даскиев Ибрахьам а шиг дегІа дозал цу юкъе дахар кхераш машина тІара Іо а ваьнна, латт. Иштта шиг доакъарах етта тракторни тележка тараза тІа дІа а оттаяь, «Белоруса» тІара Іоваьлар Костоев Иоаґіап а.

— Кхоана Іуйрийна тха совхоза кулгалхошта, спецналисташта ховргда тахан Іалашдаьча доакъара тІоадал, хІаьта каротин яха пайдане хІама мел йоаллаш да а, — аьлар цо.

ХІанз укхаза чуэцар рапс яха буц я. Из ехкаш кхоаб доахан. Силоса лаьрхІа кІоагашка ежкар из я. Дика хьийкъай рапс. ХІанззехь а 2500 гаргта тонн силос чуеллай, ча а тух а тохаш.

Долче, дІадахар санна диза, шурийнен дулхан беркате долаш доаккхаргда совхоза хьайбаша хьатІадоагІа Іа а. Цох хІанззехьа а теша мегаргволаш да укхазара гІулакхаш.

Ю. ЦОЛОЕВ.

ІИЛМАНХОЙ ПРЕДЛОЖЕНЕШ

Юхьанцарча партийни организацешка, къахьегама коллективашка дІаоладеннад XIX Ерригсоюзни партийни конференцена йола КПСС ЦК Тезисаш ювцилга. Ден повестке дар из дош укх деношка «СевкавНИПИнефть» яхача Іилма-тохкама института коллективе хиннача хьайийллача партийни собране а.

— Вай мехка, революционни хувцамаш хулаш латтача хана дах вай, — аьлар цига къамаьл деш института директора А. Гриценкос — Коммунисташ, беррига советски нах, дерригача дунен тІара реалистически уйлаш мел йола адам чІоагІа сатувсаш да XIX Ерригсоюзни партийни конференцега, цун решенешка. Перестройка идеяш котйоалаш йоагІа — из вайна хоалу хІара дийнахьа хулаш латтача дикача хувцамашца.

Нагахьа санна цу собранена характеристика яла вай доахке укхаза дика хоалора хьалха дІанхача ханашка хиннначарел ший тайпара эргаш из хиннала. Хьалхе а оттаяьча планагІа яцар из. Кхы цхьаьнха а дар из собрани хьалха хиннначарна тара ца хилара тешал деш — укхаза института администрацена юхь - духхьал критика йора. Кхыметтел ден повестка хьалхара дош къоастадеча хана дукха критически замечанеш йир кулгалхой адресагІа. Из дар института болхлой чубахача фусамашца. Іалашбара йола программа кхоачашъелга мишта латт дувцаш. Собране цу хьакъехьа белгалдаькхар администраце мел йола чура таронаш цу гІулакха оарцагІа ца яьхалга, финансови а наьха а ресурсех бизза пайда ца эцалга. Уж дерригa гІулакхаш теркал а ца деш оттаяьй жилищни хьакъехьара перспективни план.

Партийни собране иштта белгалдаькхар цу плана тІа хозспособах цІенош хьалделга, индивидуальни цІенош хьалдара кредитах пайда эца йиш йолга хьоахадаь ца хилар, кооперативни хьисапе гІишлош хьалъелга санна долча деша теркам тІа ца бахийталга.

Лабораторе заведующе М. Багова аьлар администраце жилищни фонда (хІанз йолаш йолчоа) лерттІа доал делга хьадеха деза, аьнна.

Коммунисташа администраценен парткоман тІадиллар «Жилье-2000» яха программа кхоачашъяра цар цІенхаштта болх тоабе безалга, института хІара болхлочоа оттаяьча программага хьежжа е квартира е къаьстта цІа хила дезилга.

Собране къоастаде дезача керттерча дешаех цаІ дар XIX Ерригсоюзни конференцена йола КПСС ЦК Тезисаш ювцилга.

Берригача коммунисташта Тезисаш йовзаш хиларах хувцамаш дара а тІатохараш дара хьадда предложенеш тийлар гулбеннараша.

Проектироване отдела инженера А. Юркова предложени елар: **райкомийн горкомийн секретараш харжара ха шин ханал тІех ца яккхар нийса хеташ.**

Коммунисташа А. Шевченкоси Г. Волобуевеи **спецполиклиникаш цу тайпара кхыйола организацеш социальни нийсхо йохаеш хиларах, уж дІайоахалга конференце белгалдича нийса хеташ предложени елар.**

Партконференце йицача бакъахьа хеташ кхы дукха предложенеш тийллар коммунисташа. Царех яр В И. Ленина йийца **Ерригсоюзни контрольни комисси** лакхадемократически хилар теркал а деш **юха болх бе йолайолийталга, съезда мара из подотчетни йоацалга теркал а деш.**

Г. ЕВГЕНЬЕВ.

XIX Ерригсоюзни партийни конференцена накъадолхаш

КЪАХЬЕГАМХОШЦА ДАГАБУВЛ ДЕЛЕГАТАШ

«Грознефтегеофизика» яхача производственни объединене конференц-зале дукха нах гулбеннабар 8 июне. Укхаза, объединене партийни-боахама активаца, структурни подразделеней викалашца вІашагІкхета баьхкабар XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегаташ — НГІАССР Министрий Совета председатель М. А. Керимови, Старогрозненски УБР бурувдеттар А. И. Буракови.

Собрани дІайолаялалехьа делегаташа дийцар тахан перестройка, демократизаце, гласнота хьалашка республикерча партийни, советски, боахама органаша болх мишта бу. Ше къамаьл деш М. А. Керимова къаьстта белгалъяькхар республика дІахо дегІаяра программа кхоачашъяра йола перспектива.

Керттера теркам тІабахийта беза дош, аьлар делегата, из советски наьха хьалтаро лакхъяр, царна эшаш дараш дизза кхоачашдар. Из цІенхаштара проблема я, КПСС ЦК Тезисаш тІа цунах лаьца хьадда аьннад — сеца лаьттача ханашка социальни дешаш тІехьашкарча плане доахар, уж партийнии, советски, боахама органий оагІонгахьара е йоагІаш йола йоахко ца еш дусар. Цудухьа атта хургдац уж дешаш къестаде тахан. Цу гІулакха эшар да производствана интенсификаци яра парте дІаболабаь никъ бизза кхоачашбелга. Цунна эша хьалаш республике хьадеш латт. Цунна чІоагІа новкъостал деш хІама да предприятеши организацеши боахама доалдара кердача хьалашка йовлар. 97 объединении предприятий республике кердача хьалашка болх беш я.

Ма хетта дІадодац гІулакх. Къаьнара стериотипаши уйлаш, командно-ший лоІамера методаши хоалу хІанз а. Цу дерригнех а цІенхаштта дувцаргда партийни конференце.

ЧІоагІа теркам тІабахийташ ладийгІар гулбеннараша Старогрозненски УБР бурувдеттачун А. И. Буракова къамаьлага. Лакхача квалификаце говзанча, йоккха къахьегама стаж йола болхло, партгрупорг волча цо дийцар коммунисте авангардни лоархІамах, хано цунгара дІадехарех. Бакъвола коммунист цІаккха а хила йиш яц юстараваьнна гаьннара бІарахьежачун позице тІа латташ. Цун партийни декхар—перестройка ирагІа йолча моттигашка хилар.

— Массанахьа а демократизаце процесс дІайолаеннай, — аьнна белгалдаькхар А. И. Буракова. — Хьалхалаттаргбараш наха шоаш хьахорж. Со теш: партийни, советски, боахама кулгалхой хоржалга конкурсни системах чакхдаха дезаш хиларах. Цох пайда баргба.

— МалагІа уйлаш йолаш вода хьо конференце? — хьаттар А. И. Буракова инженера Ю. Кузнецова.

Делегата тешам белар ерригa йолаш йола средташи формаши оарцагІ а яьха партийни общественни вахара демократизации перестройкеи яра тІехьа ше хургва, аьнна.

ВІашагІкхетаре дийца дешаш лоархІаме ца хеташ висанзар цхьаккха а. Наха дегІара ювцар йолаш йолча проблемех, шоашта къувлачох хаттараш дора. Масала, бахача наха кхачан продукташ лоаттаелга юкъагІа доахаш хиларах дийцар граждански оборонах волча инженера Н. Лемесова.

Кулгалдара аппарат кІезигъе езаш хиларах дувцар техник-интерпретатора В. Кулигинас. Вычислительни центра механика А. Баранова дийцар къахьегамхошта интернационални кхетам лучча даькъе йолча проблемех, газеташа массехказа критика яьй наха гІулакх деча моттигашка цхьан къамай коллективаш хиларах, торговле болхлоцта аттестаци е еза йоахар цо.

М. А. Керимова, А. И. Буракова шоашка тийннача хаттарашта жоп далар, цар белгалдаькхар вІашагІкхетаре яь замечанеши тийнна предложенеши дІахорча шоай балха тІа теркаме эцаргхилар.

Цу дийнахьа XIX Ерригсоюзни конференце делегат НГІАССР Министрий Совета председателе М. А. Керимова вІашагІкхетар хилар Грозненски швейни производственни объединене коллективаца. Укхаза ира къамаьл хилар республике наха чубаха фусамаш хьалъелга ма хетта ца хиларах, городской транспорта во болх беш хиларах, социальни сфера дегІайоагІалга мела лелалгах, общественни а боахаме а вахара массе оагІонашка кхача еза перестройка, йоахар гулбеннараша.

Иштта цу дийнахьа XIX Ерригсоюзни партийни конференце делегаташ КПСС Нохч - ГІалгІай обкома шоллагІа секретарь Д. Г. Завгаеви Шелковски района В. И. Ленина цІерагІча колхоза хьакхий ферма заведующи Д. Н. Онищенкои Урус-Мартановски района «Красноармейский» яхача совхоза коллективацеи, Ачхой-Мартановски района къахьегама коллективай общественни организацей викалашцен вІашагІкхийтта хилар.

У. ГИРЕЕВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совете

2005 шерага кхаччалца Нохч-ГІалгІай АССР-е микробиологически промышленность дегІайолаяраи дІанийсъяраи йолча схема хьакъехьа

НГІАССР территоре тІа промышленни предприятеш дІанийсъяра йолча межведомственни комиссе «Нохч-ГІалгІай АССР-е микробиологически промышленность дегІакхувларан дІанийсъяраи йолча схемага» юха хьежа Гудермесски биохимически заводе БВК-на меттел шекара заместитель арахецалгах йола решени тІанйцай.

Цунца дувзаденна Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето соцам баьб:

Гудермесски биохимически заводе БВК-н меттел шекара заместитель арахецарах йола НГІАССР территоре тІа промышленни предприятеш дІанийсъяра йолча межведомственни комиссе енна предложени тІаэца, Гудермесски биохимически заводе БВК-а ара ма хеца.

Республика правительствас СССР Госпланага, СССР Минмедбиопромага, РСФСР Госпланага дехар даьд «2005 шерага кхаччалца Нохч-ГІалгІай АССР-е микробиологически промышленность дегІакхувларан дІанийсъяраи йолча схема тІа» доагІа хувцамаш делгах.

КОММУНИСТА ЦІИ ЛАКХА ЛОАТТАЕШ...

Грозненски консервни завода коллектива юкъе кІезига бац къахьегама сийленна белгалбаьннараш, тайптайпарча ткъо гаргга долча къамий викалаш. Мадарра аьлча, предприяте хІара цехе, участке, бригаде нийсвелча дагайох вай СССР оалаш долча доккхача цІен дезалий-къамий доттагІалах а барт - цхьоагІонах а йола уйлаш. Духха ха йоаццаш дар из. Парткоме нийсбелар сона партбюро секретарь а цун заместитель а. Уж шаккъе а производстве керттера балхаш деш хиннаб. Партбюро секретара заместителя Бисултанов Хьусена бе доаллар цхьа каьхат. Къахьегама сийле йоахараш, XIX-ча Ерригсоюзни партийни конференцена баха боаггІача бесса накъабахар духьа дика къахьегараш белгалбоахилга дезаш со хилар шоашта хайча, цар цІераш яьхар толашагІа болча болхлой-производственникий. Боккхача безамца а дега дикка лоІам хулаш а цІи яьккхар новкъоста Бисултановс Валентина Петровна Афанасьевай. Профотпускера Валентина Петровна балха тІа юха ехаш хиннадар цун бе даьлла завода директорга яздаь каьхат. Валентина Петровнас болх беча аьшка лакировани еча цеха начальника заместитель ва Бисултанов Хьусен.

— Мадарра аьлча, Валентина Петровна ца хилча цехера гІулакх тхона ма хетта дІадодац тха, — йоахар цо.

Новкъост Бисултановца къамаьл деча хана дика хоалу завода коллектива къахьегама а быта а хьалаш цунна дика довзаш хилар. ХІанз бархІ біаьи шовзткъеи итт саг волча предприяте сезонагІа эзари ши біаьннега кхоачаш болхлой хул, яхаш белгалдоах цо. Теркалду цу заводе болх беш дукхача къамий викалаш хилар. Керттера дар-м предприяте болх беш дола къамаш дукхеи кІезигеи хилар дац. Керттера дар да царна юкъера юкъмоттигаш бокъонца долча доттагІлен юкъмоттигаш хилар. Уж тоаеча а чІоагІъеча а доккхагІа дола дакъа лоацараш коммунисташ комсомольцаши ба. Царех цаІ я коммунистка Афанасьева Валентина Петровна.

— Ер ткъаьи вурийттагІа шу да из заводе болх беш йола — дувц Хьусена, — тІехдика болхло а общественница а хиларга хьежка нйцай из коммунисташа парте мутІарашка дІа а. Ший низ а хьинар а кхо ца деш, хьаьнала болх бар, эшача гІо-новкъостал дар, ца ховр дІахьехар, — уж я Валентина Петровнай оамалех керттерьараш.

Цехе хинначоа, из яйзачоа цун производственни а общественни а гІулакхаш дайвачоа гучадаргда Валентина Петровнас доахка дика хІамаш из ший балхацара безам боккха болаш, ший балха декхараш ханнахьа а тІехдика а кхоачашдеш, иштта новкъосташцара юкъмоттигаш дика лелаеш хилар. Масагіа да уж.

Ше болх беча чоалханеча оборудоване механизм тІехдика Іомаььча новкъоста Афанасьевай вІаштІехьдоал цунга йоккхача овсарленца болх байта. МоллагІчун а теркам тІаозаргболаш я заводе керда хьалъяь лакировальни балхаш деш йола цех а.

Цеха дІоаххал хІана яц аьнна я укхаза болх беш йола автоматически лини. Лине тІа де мел дезар тІехдика ховш йола Валентина Петровна дог тийша я брак хург ца хиларах, продукци хийцца маьхала яргхиларах. Со хиннача хана лине тІа Валентинаца цхьана болх беш бар ноХчий йоІ Сугаипова Ася, Алибекова Жордат гІумке, ноХчий зІамигсаг Кусаев Рамзан. Барт тайнача цхьан цІен дезала юкъера яраш санна я ала мегаргда царна юкъера юкъмоттигаш. «Алхха ший цхьа слесара болх баьІеш вац тха Рамзан, — дувц Валентина Петровнас, — цо кІала мел дисар а де мел дезар а ду, ер са гІулакх дац ца оалаш». Валентина Петровнас Іомабаьб бригадера болхлой, хьайи сайи, аьнна доацаш, вІаши гІо а деш, болх бе, барт-цхьоагІо йолаш хила. Кердача шера денз хьаийоагІа завода еррига коллектив а хозрасчетагІа, коллективни а бригадни а подрядагІа болх беш. Валентина Петровнай бригада производственни вахаре а дикка беркате хувцамаш даьд балха кердача формо.

«Берригаш а цхьаннена тІехьа, цаІ массанена а тІехьа» — иштта я бригада коллектива вахара девиз.

Валентина Петровна дика дагайоагІа ше къона йоІ йолаш заводе балха ена ха, болх бе Іомаенна а шаьрьенна хьалхара а кІираш, бетташ, шераш. Масса а тайпа балхаш даьд цо укхаза. Кхьметтел кочегар а хиннай. Ший смена чакхьяннначул тІехьагІа вокхх сменагІа болх бе соцаш моттигаш а нийсъеннай. Дика дагавоагІа цунна хьалхарча шерашка шоай хинна цеха начальник Ростислав Петрович Румянцев. Болх а коллектив а шийна езаллийтар, къахьегама вахара новкъа ше яьккхар из хилар цІаккха а, дицдуш яц из. Валентина Петровна Афанасьева кагирхой хьехамча а я.

МоллагІча, вІамигача а йоккхача а, коллектива бартцхьоагІо эггара дикагІа хьагойтар — уж къахьегама гІулакхаш да, производственни декхараш лерттІа кхоачашдар да.

Новкъоста Афанасьевай бригадо масса хана а тІехдика кхоачашдаьд ший балха декхараш. Къаьстта дикагІа лел производственни гІулакх керда цех хьалъьча хана денз. Бригадни подряд дІадоладаро кхы а айяьй балха овсарле, айденнад хІара болхлочун бехктокхаме хилар. Производственни а социально - культурни а вахара дешаш дувц бригада совето, лаьрхІа терко ю кадрай а къахьегама дисциплина а.

Валентина Петровна хиннай цехкоме председатель, дуккхача шерашка цехе парттруппорг, Ленински районни нарсуда халкъа заседатель йолаш а болх баьб. МассагІа общественни гІулакх кхоачашдаьд цо, массагІа моттигаш нийсъеннай алмиинистрацес а общественни организацеша а из белгалйоаккхаш.

Дуккха а я цунна тийна Сийлен грамоташ, социалистически яхье котало яьккхачоа луш йола бархІ знак я, профсоюза ЦК Сийлен грамота а Чечингагропрома Сийлен диплом а я цунга. Дуккхача шерашка заводе сийлен Доска тІа хьалтеха даьллад болхлочун сурт. Соахка даьха доккхий къахьегама толамаш бахьан долаш Грозненски городской сийлен Доска тІа хьалтеха хиннад новкъост Афанасьевай сурт.

Масса хана а хургйолаш завода Сийлен книжка тІа дІаязъьй Валентина Петровнай цІи. ТІехдикача болхлочун - коммунистка наькха тІа къер правительственни совгІаташ: Къахьегама Сийлен ХкоалагІча лагІан ордени «Къахьегама ветеран» яха медали. Кіезига белгалъьхаяц из ахчан совгІаташца а. КІезига моттигаш дІалийцаяц Валентина Петровнас дикагІбаршта баркал кхайкадеш долча администрацен приказашта юкъе а.

Вай хІанз а аьннадац эггара дезагІа долча совгІатах. Из да наьха безам, лоархІам. Из да завода, цеха коллективашта из дукха езаш хилар. Цу безамах де доагІаца доккхал а ду по.

Хьинар, цІена дог-уйла, моллагІчоа новкъостал де кийча хилар — уж оамалаш я Валентина Петровнай коллектива членашцара дог-безам, къаьстта къонача болхлощцара дог-безам совбоакхаш яраш.

Мадарра аьлча, из юкъе йолаш санна лерттІа а сакъердаме а чакхдалац заводера цхьаккха гІулакх. Цунна дика вІаштІехьдоал наьха degaш айде, сакъердам совбаккха.

Нагахь санна халача унахочоа цІий эшаш моттиг нийсъелча, шоай болхло из вале а, е болхлочун дезалех из вале а, оарцагІбовла кийча ба заводчанаш. Цо ше а деннад мах боацаш ворхІазабархІазза халача унахошта цІий. Из а ма йий къахетаме а камаьрша а дог долча советски сага тІехдика оамал.

Х. ГАЛАЕВ,
журналист.

Кхоана—яйгача промышленноста болхлой ди

ДЕГО КЪОАБАЛЪЯЬ ГОВЗАЛ

Хоза товш, дика тийга барзкъа тІадийхача дог гІоза ца доалаш нагахьа саг хургвац. ХІамаш тегача моториствкий говзача кулгех доала беркат да из. Цхьаккха тайпа даккха гІалат доацаш, шоаш тега барзкъаш тІехдика мара ца хулийташ, къахьегаш бола швея-моториствкаш біаьш ба Грозненски швейни производственни объединененa чуйоагІача цхьоалагІча филиала коллективе. Царна юкъе а эггара дикагІа лоархІачарех цаІ я Берсанова Тамара. Из иштта хилар хьахьокх цун производственни гІулакхаша, балха тІа карагІдувлача къахьегама толамаша. Ялхайтта шу дизад цу цхьан моттиг балха моттиг ца хувцаш из къахьегаш йола. Ціаьхха дага а доацаш нийсъеннаяц из филиала коллективе. 1972 шера Грозненски № 26 йола профессионально - технически училище чакхйоаккхаш Тамара йолча хана, цу филиале производственни практике хьожайир из. Хьалхарча деношке а цига къахьегаш баршта цо дІахьекхар хоза маха баккха ховш, каральца професси езаш, хьинаре къахьегара тІера йолаш ше хилар.

Ший дегІах уж дика оамалаш йоахка Тамара, училище чакхъяьккхачул тІехьагІа чІоагІа раьза а хинна, балха хьаийцар цхьоалагІча филиала кулгалхоша. Хьалхарча юкъа из тІачІоагІийр предприяте ший балхах эггара дикагІа кхеташ лоархІаш хиннача мастера Камарцева Тамара Пантелеевнана. Хадданза Тамарас боаккхача маьхага хьожаш, ца ховр хьалхадоахаш, нагахьа санна из гІалат яьннаяле, цо нийсдалийта сакхат дІадакхха гІо деш хулар кагирхой хьехамча. Цхьабакъда, цкъа шийгара даьнна гІалат е шийна хьалхадаьккхар шозлагІа хьехамча хьаала ца дезаш болх бора кьонача хІамаш тегача моториствка. Иштта йолча ший ученикаш доккхал деш яр кагирхой хьехамча Мария Пантелеевна. Из ца зувш дисанзар предприяте кулгалхоша а. ТІаккха ученик йолаш хила езача ханал дикка хьалха болх бе йолаялийтар цар из, балха йиьлагІа разряд а луш.

Массехк бутт балалехьа хоза, тІадийхача Іалаьмате дика товш дола барзкъаш тегаш хиларца, уж гІалат ца баьннаьлга дІахьекхар Тамарас. Шийна карагІдаьннначох кхоачамбаь Іеш йоацача цо ши-кхо шу далалехьа караерзайир барзкъаш тегачара еррига операцеш. Дуккхача хана денз укхаза болх беча хІамаш тегача моториствкаца ккувса а луш, хадданза социалистически яхье хьалха латташ къахьега йолаелар къона говзанча. Цу хана филиале чІоагІа эшаш яр из санна йола къахьегамхо, хІана аьлча, цига йоацаш яр резервни хІамаш тега моториствка. Барзкъаш тегара йола еррига операцеш тІехдика ховш хиларах тарра, цу балха тІа хьожайир Тамара. Предприятера моллагІйола хІамаш тега моториствка цамогаш хинна е кхы бахьан нийсденна цІагІа сецача, цун метта Іо а хайна, балха тІа цхьаккха тайна хьовзам ца хулийташ къахьегар Т. Берсановас.

Из гІулакх зийначул тІехьагІа, предприяте кулгалхоша чу а йийха, цунга аьлар:

— Тамара, вай филиале даим тІехьаюсаш я хІамаш тегарий цхьа бригада, цунна кулгалде хьо хьожае лаьрхІад оаха. Хьона фу хетт цунах?

— Сайх шун бенна тешам боа ца бе хьожаргья со, сай низ дІакхоачачох, — жоп делар Т. Берсановас.

Из дар хІанзчул бархІ шу хьалха. Ше бригадана керте эттача хьалхарча деношка хьан мишта къахьег хьожаш, болхлоех хІаране оамалаш йовзаш хилар из. Бригада болх тоабара хьакъехьа дагаяьлар Тамара хадданза яхье хьалха а латташ, шоай декхараш массаза а цІена кхоачашдеш болча къахьегама ветеранашца. ТІаккха халагІен бехктокхамегІен йола операцеш кхоачашъеча хьожабир цо шоай балхах тІехдика кхеташ бараш. Бригадерча болхлошта хьокхам а телаш, хьинаре къахьегаш яр бригадир ше а. Долче, хІаранегара доаггІар хьадехар цо, эшачунна гІо-новкъостал дора. Цул совгІа хІамаш тегарий къахьегами царна юкъера социалистически яхьи кхетамца вІаштІехьяьккхар цо. Уж гІулакхаш дарех духха юкъ ялалеха яхье хьалха а латташ, ше тІаийца декхараш даим тІехкхоачаш деш, болх бе йолаелар бригада коллектив. Из толам баккха цун вІаштІехьдаларах предприяте кулгалхоша баркал а оалаш, маьхера совгІат делар бригадира.

Шийна тІабилла моллагІбола болх цІенен биззаи кхоачашбеш йола Тамара лагІа тІара лагІа тІа ювлаш санна балха тІа лакхьяла йолаелар. Бригадана керте латтача хана ший организаторски талант дІахьокхарах филиале сменни мастералла хьожайир из. ХІанз, дукхагІа бар кулгалде деташ бола болхлой, тІалатташ дола дукъ. Ший хьинарца из чакхдаккха а ца гІерташ, даим яхье хьалха латтача Эльжуркаева Майдатах, Джамалдаева Каметах, Джантамирова Райбатах, кхы дукхачарех ког гІортолга а еш, смена болх тоабе йолаелар Берсанова Тамара. Массехк бутт балалехьа филиале дикагІйола смена а лоархІаш, болх бе йолаенна из хІанз а тІехьа яхье хьалхара моттиг дІа ца хецаш дІайодаш я.

Филиале меттел ерригача объединене а дикагІа лоархІаш йола кагирхой хьехамча я. Т. Берсанова. Ше болх беча шерашка ткъаь иттех хІама тега моториства кийчъяьй цо. Царех а хІанз цун смене бола Исманлова Дагман, Маашева Залпа, Магомадова Ранса, Суругатова Хьава, кхы дукхха бараш а. Социалистически яхье хьалха а латташ, цхьаккха тайна сакхат ца нийсдолийташ барзкъаш тегарех ба уж. ХІара сменагІа нормаш 115—120 процент кхоачашъю цар.

Балха тІа дика гІулакхаш карагІдувларах дукха совгІаташ тийнад Берсанована. Царна юкъе я «Социалистически яхье котъяьннар» яхеи «Коммунистически кхъахьегама ударник» яхеи сийлен знакаш.

Яйгача промышленноста цІейна дика кхъахьегама совгІат а кийчдаь, дерригача технико - экономически хьокхамий пхе бетта план дикка тІехкхоачашъяьй Тамарс смена коллективо.

З. АЛБАКОВА,
Л. Толстоя цІерагІча Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университета филологически факультета студентка.

ЦІЕЙНА—КЪАХЬЕГАМА СОВГІАТАШ

КПСС XXVII съезден цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумийн решенеш кхоачашъяра, XIX Ерригсоюзни партийни конференцена сийленца накъаьахара тІагІертта къовсам а лоаттабеш, шерра социалистически яхь йоаржаяьча республика яйгача промышленноста болхлоша дика къахьегама совгІат кийчдаьд шоай профессиональни цІейна.

1986—2000 шерашка халкъа эша товараш арахецарен бахача наха гІулакх дареи даькъе кхоачашъе езаш яйгача промышленноста лаьрхІа йола комплексни программа йоккхеи бехктокхамеи я. ШийтталагІа пятилетка чакхйоалача хана арахеца халкъа эша товараш, шера лаьрхІача дІакхоачаде деза 90,8 миллион сома маьхага, уж хул 1986 шера хинначул 29.7 процент дукхагІа. Пхе шера арахецаргъя 96,1 миллион сома маьха швейни изделеш, 2,4 миллион пара кога гІирс, 11,7 миллион трикотажни изделеи, 1,2-зза дукхагІа хургда тоадаь арахецаш дола товараш.

Духхьал дІадахача шера даькъа болхлоша арахийцар 62,1 миллион сома маьха швейни, трикотажни изделеши кога гІирси, уж арахецилга 1,1 процент дегІа а доаладеш. Паччахьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа хьийир 117 эзар трикотажни изделеш 39 эзар пара кога гІирси, дикка дукхагІа швейни товараш.

Яйгача промышленноста предприятешка керда техника оттаелген реконструкци елгеи лерраГІа чакхдоакхаш да. Ер пятилетка йолаелча денз цу предприятешка кхоачашъяьй кердача техника 119 организационно - технически мероприяти, производства механизаци яра хІанзарча хано дІа ма деххареи лакха эффективность йолен 207 оборудовани оттаьй предприятешка. Цо таро хилийтар Грозненски швейни производственни объединене, Назрановски трикотажни фабрике арахеца продукци 60—70 процентага кхоачаш кердаяькха, Грозненски кога гІирс беча фабрике — 30 процент.

Швейни производственни объединене цхьоалагІча цехе тегаш я зина кочамаш, школьни форма, кхьдола барзкъаш. Вай мехка а доазол арахьа а хьаьяьча оборудованех вІашагІъелла йола комплексни механизированни лини оттаергъя цига укх шера. Дика ремонт а яь, къахьегама хьалаш тоадаьча помещене болх беш я цу объединене кхоалагІча цеха коллектив. Укхаза болх бе йолаялийтача хачеш тегача комплексни механизированни лине вІаштІехьдалийтад арахеца продукци дукхха дикагІа хилийта, къахьегама овсарле лакхъе.

Ер шу чакхдалалехьа СЭВ членаш долча мехкашкара керда прогрессивни оборудовани производствана юкъеяхьа лерхІ Грозненски кога гІирс беча фабрике. Коллективо ший низаца діаоттаьй - укхаза кога гІирс тега конвейер, затяжнин хІамаш теген машиннаш, кога гІирсий айраш хьалгІалетаду оборудовани. Цу гІулакхо вІаштІехьдоалийтаргда укхаза болх бечар къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккха, арахецача продукце ассортимент шер а еш, нйдархой хьашташ дизза кхоачашде, хьаеш йола продукци тІа-тІа дикагІа хилийта.

Предприятера активни производственни фондаш эргаяхар, коллективни материальни бехктокхам дегІахкувлар дика лард а хинна діаэттар «Соня», «Катюша» яхача марках йолча полихлорвинила айраш дола кога гІирс экономически реформа кердача хьалашка хьежка договорни маьхах бохкара. Лакхе цІераш яьхача предприятеел уж балхаш дара даькъе тІехьаюсаш яц Назрановски трикотажни фабрика. Духхьал укх шера производствана комплексни механизаци яра укхаза де лерхІ 40 эзар сома маьха балхаш, оборудованех эффективни пайдаийбара чотагІа цун сменноста коэффициент 1,4-негара 1,6-нега дІакхоачае, ах біаь эзар совгІа сом пайда бе лерхІ цига прогрессивни технологи, рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах, иттнел чухьнахьа йоацаш йола изделеи арахеца лерхІ цига.

КІезига балхаш дац яйгача промышленноста предприятешка болхлой социально - бытовой хьалаш тоадара, царга овсаре къахьегийтара дола кхоачамаш тахкара.

Кога гІирс беча фабрика производственни цехашка дика кийчъяьй «Ціе уголокаш», кхача баара йола, иштта бытови помещенеш. Хьахьожа а яь, кийчъяьй спортивни ловзаршта йола помещени а. Ремонтнии отделочнии балхаш а деш, производственни участкашкара къахьегамен эстетически хьалаш тоадеш да, дика тоаяьй столови.

Назрановски трикотажни фабрике дикка шеръяьй столови. Хьалха дІаяхача хана цкъа Іохайна хІама даа йиш йолаш вар цига 140 саг, хІаьта хІанз — 200. Дика болх беш я предприяте буфет, кхачан тика, здравпункт, кога гІирса ремонт ю мастерской. Кхалнаха лаьрхІа укхаза хьайийллай парикмахерски, комплексни приемни пункт.

Кадраш чІоагІъяра ший балха тІа дика перспектива белгалъьяьккхай швейни производственни объединене а. 1989 шера укхаза халъе йолаергъя производственни корпус. Укх шера 140 моттиг йола берий беш хьалъяра хьахийца средстваех пайда эцара кийчон балхаш деш да. Социальни дегІаахара йолча планагІа тІайоагІача пятилеткагІа хьалъергъя швейни фабрика, болхлошта салаІара йола база, Новогрозненски яха поселке. Шелковской станице, Ведено яхача юрта хьалъергъя 700 моттиг йола берий бешамаши яслеши, пионерски лагерь - профилактории.

Мехкарча коммунистий форума сийленца накъа а болхаш, яйгача промышленноста цхьайолча предприятей болхлоша лаьрхІад цу денга кхачалехьа хьалхарча ах шера план кхоачашъе. Царех я Назрановски трикотажнин Грозненски кога гІирс бечеи фабрикай коллективаш. Швейни производственни объединенерча 500 болхлочо цу денга кхоачашъергъя пятилетка кхаь шера план. Грозненски кога гІирс беча фабрике яхье хьалхаЛаттачарех я кхоалагІча цехера хІамаш тегача бригадаи заготовительни цеха № 4 йолча бригадаи коллективаш (кулгалхой Ф. Хаджимурадова, З. Немирская), ХІаьта швейни производственни объединене белхилярца дика къахьегаш хиларца чІоагІа лоархІаш я Р. Жильцова, О. Лекарева. Р. Киряк керте латтача бригадай коллективаш.

Графикал дикка хьалха а яьнна, планови заданеш хьаоагІа Назрановски трикотажни фабрикера А. Колоева, Д. Дерсигова, Э. Дахкильгова керте латтача бригадай коллективаш, кхыяраш.

Цар а кхычар а шоай низ кхоачар ду вай республике бахача наха меттел мехкарча кхыча регионашка бахаршта а хоза, дика, тІадийхача товш дола барзкъаши кога гІирси хилийтара.

А. СЕМЕРЕНКО,
КПСС Нохч - ГІалгІай обкома яйгача промышленноста, халкъа эшача товарийн торговлен отдела инструктор.

ХУВЦАМАШ

1985 шера перестройка йолалуш машиннаькъа Грозный станце вагонни депо начальникалла хьожавир Досов Геннадий Викторович. КПСС Центральни Комитета апрельски (1985 ш.) Пленума решенеша хьалхадаьккхар цунна производстве малагІа хувцамаш де деза, нахаца мишта хила веза. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана инженерно-технически болхлошца, парте, тІема, къахьегама ветеранашца, производстве хьалхалаттаращца дагавувлаш, производственнин социальнии хувцамаш де волавелар из.

Хьалха вагонашта ремонт йора ара юкъе. ДогІа, лоа, делхаш. Іай шийлача хана ремонтнийй болх хийцца дІабодацар. Эггара хьалха цун уйла йир начальника. Вагонаш ремонт яра чуйоалаергйолаш отар дайтар.

Депо халагІбола болх ба вагонний чархашта ремонт елга, хІаьта из дукхагІча даькъе кулгашца а хІамаш хьалъийеш беш а ба. ХІанз уж деррига балхаш аттача доахаргдолаш хьалъеш я керда цех. Бетонни бІоагІийй ІодегІад. Орджоникидзера царна тІадохкаргдола аьшка гІайбаши мостовой крани яра хьежаш ба гІишлохой. Цу чу оттаергъя керда оборудовани а.

— Из цех хьалъяь яьлча тха депо коллектива къахьегама овсарле 25 — 30 процент лакхлургья, — аьлар депо парткома секретара Бондаренко Николай Савельевича. — ХІана аьлча вагонашта ремонт яь яккхара эггара низкъалагІйола моттиг я из. Цо аттача а боаккхарга, сих а бергба беррига болх.

Производственни кечалаш дика хиларах а далац гІулакх. Царга хьежка къахьегама дика хьалаш а хила деза. Цу деша цІенхаштта йоахко ю депо кулгалхоша.

Болхлой къахьегамеи салаІареи хьалаш тоадеш дикка доккхий гІулакхаш даьд коллективе. ХІара цехе я цІе уголок, салаІен хІама дуэн цІенош, барзкъаш хувца моттигаш. Цул совгІа, депо коа хьалъяьй бытовой корпус. Цу чу я нах лунча, барзкъаш хувца моттигаш, цергашта дарба ду кабинет, унахцІенон пункт.

Мухь кхухьача поездашта технически гІулакх дара пунктеи Червленни-Узловой станцеи я йоккха залаш а йолаш цІе уголокаш. Цу станце я 1,5 эзар квадратни метр лоаца теплица. Цу чу депо болхлошта хьалкхеи нарсаш, хох а кхыйола баьгама дика хьалаш а хила деза. Цу деша цІенхаштта йоахко ю депо кулгалхоша.

Болхлой къахьегамеи салаІареи хьалаш тоадеш дикка доккхий гІулакхаш даьд коллективе. ХІара цехе я цІе уголок, салаІен хІама дуэн цІенош, барзкъаш хувца моттигаш. Цул совгІа, депо коа хьалъяьй бытовой корпус. Цу чу я нах лунча, барзкъаш хувца моттигаш, цергашта дарба ду кабинет, унахцІенон пункт.

Мухь кхухьача поездашта технически гІулакх дара пунктеи Червленни-Узловой станцеи я йоккха залаш а йолаш цІе уголокаш. Цу станце я 1,5 эзар квадратни метр лоаца теплица. Цу чу депо болхлошта хьалкхеи нарсаш, хох а кхыйола баьгаш а. Ткъо ниих ба модз доаккхаш.

МехкатІе яхача юрта йисте машиннаькъахошта лаьрхІа хьалъеш латт салаІара зона. Цига салоІаш хурба эггара хьалхарча аргІана производстве хьалхалаттараш, тІемеи къахьегамеи ветеранаш.

— Тхо долча боагІаш ннйслу кхыча депошкара, Къулбаседа Кавказа машиннаькъа, министерства викалаш ,— йоах Н. С. Бондаренкос. — Цар дувц тхона дикагІйолча опытах, тха балхага кхо, ю. Цул совгІа, тха коллективо доттагІал леладу Орджоникидзерча вагонни завода, Махачкалински вагонни депо, «Наурский» совхоза коллективашца.

Николай Савельевича дІахо дийцар шоай коллективе дика дукха кагий нахи механийй ба, яхаш. Коллективе йоакхо ю кагирхошта дезалургдолча тайпара салаІара гІулакх вІаштІехьдаккхара, ЛаьрхХІа хьалнаха физкультура е аьттув лу помещени хьаяьй, мел эшача оборудованеца кийчъяьй сийрда зал.

Вагонни локомотивни депой коллективаша еха лаьттача котельне чу хІанз хьаеш я йоккха спортзал. Цу чу хургъя тайп-тайпара спортивни кружокаш, чакхъюврга яхьаш.

ХІанз вагонни депо вІашагІтохаш я художественни самодеятельность, самодеятельни артисташа, болхлоша салоІача хана, дезача деношка концерташ увттадергда.

Ю. ТЕГАЛОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совете

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет хьежар корта бохабеш малар мелилгеи алкоголизми дІаяккхара партеи правительствасеи яь решенеш кхоачашъяра, вахара кхетаме хьисап чІоагІдара республика министерствашеи ведомствашеи, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомаша, боахамеи бокъонаш лораечеи органаша цхьабола болх беш хилар. Корта бохабеча малларца лоаттабеча къовсама дешаш дувц городской, районни, поселкай, юртий Советий сессешка, цар исполкомий заседанешка. Къахьегама коллективашка массанахьа а яьхка я корта бохабеча малара духьаларча къовсама общества организацеш.

1987 шу чакхдоалача хана республике корта бохабу малараш дохкача тикай сеть торговле гІолла 6,7-зза кІезигьяь яр, 1984 шера цхьан сага сих 4,02 литр молаш хинначара 1987 шера 1,4 литр мара ца молаш кІезигъелар паччахьалкхен ресурсашкара йоагІа алкоголь. ДукхагІа арахийцар алкоголь йоаца малараш, дукхагІа ехкар натуральни сокаш.

1987 шера республике антиалкогольни законодательство телхаделга 1986 шера хиннначул 19,6 процент кІезигагІа хилар. ДукхагІа теркалду бахача нахага салоІийтилга.

Из иштта дале а корта бохабу малар молилгеи алкоголизми дІаяккхара болх вІаштІехьбоакхача хІанз а цІенхаштта кхоачамбоацараш да. ХІьайолча министерствашеи ведомствашеи, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомаша критически гІулакх дац корта бохабеча малареи алкоголизманеи духьаларча къовсамах йола партеи правительствеи решенеш кхоачашъяра, ледара кхоачашду цу хьакъехьа белгалдаь гІулакхаш. ДукхагІйолча моттигашка корта бохабу малар дІадаккхарах дола гІулакхаш тІаэцарца кхоачамбаь Іийнаб, антиалкогольни къовсам чІоагІбара нах тІахьехарца тоьам баьб. Халкъа депутатий Шаьла, Надтеречни, Грозненски, Шелковски, кхыча районни Советий исполкомаша заседанешка дувца наггахьа мара оттадац корта бохабу малари алкоголизми дІаяккхара партийнии советскии органий решенеш кхоачашъярах дола дешаш.

Наьсарен, Грозненски, Гудермесски, кхыча районни Советий исполкомашкарча корта бохабеча малара духьаларча къовсама комиссеша кІезига теркалду из гІулакх, хІаьта цкъаза вІалла хІама а дац.

Массе хана а болх хьинаре бац бокъонаш лораеча органаша а, ЦІагІа къаракъ даккхара духьаларча къовсаме бизза пайда эцац милице участкови инспекторий, общественноста йолча таронех. Школайн ПТУ-я дешархоша корта бохабу малар мергдоацаш беча балхах холуш хьахинна хІама дац, корта бохабу малар мелара кхувшбоагІараш юкъеувзараш гучабахара кхоачамболлаш гІулакхаш дац.

1987 шера антиалкогольни законодательство толхадарах бехктокхаме эзар 91 саг, царех аханел дукхагІбараш профтехучилищай дешархой бар. 1987 шера республике 4,4 процент дукхагІа дир корта бохабу малараш мелара тІагІоллаяра эуламаш.

Корта бохабу малар мелилга ловргдоаца, вахара а кхетаме хьисап хургдола хьал оттадара кхоачамболлаш пайда эцац культурно-просветительни учреждеей таронех. НГІАССР культура министерствас. НГІАССР физически культуран спортеи участкови инспекторий, общественноста йолча таронех. Школайн ПТУ-я дешархоша корта бохабу малар мергдоацаш беча балхах холуш хьахинна хІама дац, корта бохабу малар мелара кхувшбоагІараш юкъеувзараш гучабахара кхоачамболлаш гІулакхаш дац.

1987 шера антиалкогольни законодательство толхадарах бехктокхаме эзар 91 саг, царех аханел дукхагІбараш профтехучилищай дешархой бар. 1987 шера республике 4,4 процент дукхагІа дир корта бохабу малараш мелара тІагІоллаяра эуламаш.

Корта бохабу малар мелилга ловргдоаца, вахара а кхетаме хьисап хургдола хьал оттадара кхоачамболлаш пайда эцац культурно-просветительни учреждеей таронех. НГІАССР культура министерствас. НГІАССР физически культуран спортеи Госкомитето, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомаша ма боагІараш теркам тІабахийтац къахьегамхоша салоІилга вІаштІехьдаккхара.

Бахача наха наркологически гІулакхаш дара доагІар кхоачашдац, кІезига гучабоах алкоголизма лазар кхийтта нах.

«Корта бохабу малар дІадаккхара тІадерзадаь законодательство кхоачашдара РСФСР халкъа депутатий советаша беча балхах бола» РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума 1988 шера 26 феврале баь соцам а партеи правительствеи кхыдола директивини документаш а кхоачашдар духьа НГІАССР Министрий Совето министерствеи ведомствашеи, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомаш декхарийла йир гІулакхха критически анализ яра кІийлен тІа корта бохабу малар мелилга, алкоголизм, цІагІа къаракъ делга, наркомани, царца дувзаденна телха гІулакхаш ца хилийтараи дІадахараи беш бола болх эргабаккха.

Министрий Совето чІоагІийр 1988 — 1990 шерашка корта бохабу малари алкоголизми дІаяккхара партеи правительствеи яь решенеш кхоачашъяра кхы тІа де дезача гІулакхий план.

НГІАССР телевиденеи радиовещанеи Госкомитета, «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» газетай редакцешта могадаьд корта бохабу малари наркоманин дІаяккхара халкъа депутатий Советаша, паччахьалкхен органаша, общественни организацеша беча балха практика шерра ювца, уж социальни проблемаш кхоачашъяра дика опыт дІахьокха.

Перестройкагахьа букъберзабаь

ЛОАМАН БОАХАМАШ: ТІЕХЬА ХІАНА ДУС УЖ?

ЭКОНОМИКА ЧІОАГЪЕ

Кердадар дн тІехьа шерагІа а майрагІа а юкъедоагІа вай вахара. Перестройко тохадалнйтад советски общества дерригa тІоанаш, унахцІенагІа мел дола низаш шийна тІехьа даьхад. Атта дац хІанз талмастта болх бе Іемарашта, шоай балха тІа кхоачамбоацараши гІалаташн хозаче кьамаьла тІехьашка лочкъаде а къаьнача багажаца баха а гІертарашта. ДІаяьннай бокъонца дола сурт къайлакхаьа аьттув болаш хинна ханаш, гласноста алано мерцай уж.

ХІанз дукха дувц вай халкъо экономике баьллача кегарах. Хаьдда гІулакхаш ца дича хувцалургдоацаш хьал дар цига эттар. Да веларгволаш дацар къаьстта юртабоахамера гІулакхаш. ДукхагІдола боахамаш паччахьалкхен дотацех дахар, хІара шера доккхий зенаш дора цар. дукха дар продукцега дІадодар. Цу дерригне а тІехьа ца тетташ радикальн экономически реформа чакхъйоакхалга дІадийхар. ДукхагІйолча совхозашкен колхозашкен юкъедера шоаш шоашта финансированн елга «Коч ньккача — хачена таац кІада, хачи ньккача — коча тааца», — яхаш, фу дергда ца ховш хьийзача Цагена тарбелар цхьадолча боахамий кулгалхой. Бахьан — эсала яр боахамий материальн база. Къаьстта белгалдаьлар из лазар Сунженски района лоаман колхозашка. Ала деза, цхьан хана доккха доацача цу боахамий къахьегама коллективаш хьннаре къахьегарца белгалъяьнна хиларах. ЦІена пайда беш болх бора колхозхоша. ХІаьта Орджоникидзе цІерагІа колхоз районе меттел республике а цІн хеза боахам бар. Хьалхалаттарнй мугІарашка яр «Заветы Ильича» яха колхоз а.

Цхьабакъда, тІехьагІа хувцадала доладелар цар хьал. Шаьрача ухкача кхьйолча колхозийн совхозийн хьалаш дукха дикагІа дар лоамашкарча боахамашка дарел. Уж кІезигагІа теркал де баьлар района кулгалхой. ТІакхха массанена дагайоагІаш хург ма йий нах лоамашкара шаьрача Іо — арабоахаш хинна ха. Цу хьалашка сихха юхалла йолаелар колхозий экономика. ХІара дийнахьа халагІа хулар ухказа социальн дешаш къестаде а. Геттара продукци маьхалъяккхар, ца талхийташ паччахьалкхенга дІаялар. Сенна боабу наьха низ, хьннар цо зе мара, пайда беш цах илча? Укхаза ца хьоадеш дита йиш яц кхы цхьаькха цхьа боккха лоархІам бола дош: Л. Мержоеваген цун дезалген диллача колхозо кхоачаш ца еш йисай керттера социалистически принцип — «хІаранегара — хьйнарга хьежжа, хІаранена — къахьегарга хьежжа...» БІарччача шера къахьийгача цар хьанйцар 100 сом мара дац. ХІаьта чуйца продукци, шоай бехкагІа а доацаш, дІачу ца яларах шоашта бухсоццаш доагІача ахчах баьннаб уж. ТІакхха мишта баха беза шийтта саг чувоагІа цар дезал?

Лоаман колхозашка этта хьал мишта кхетаду цар кулгалхоша, керттерча специалисташа, колхозхоша. Цар садуаш дий-те из?

ТАРОНАШ ЛЕДАРА Я

ГАЛАЕВ Адам — «Заветы Ильича» яхача колхоза керттера экономист.

Районерча цхьайолча колхозашкара цхьа бригада а йоккхагІа хул тха боахамел. Правленера нах а кхыбола мугІарера къахьегамхой а дІалаьрхІача бІаь саг хилац. Оахаш дола лаьтта геттара кІезига да — 700 гектар гаргга. Кхоачам болаш яц даьгІенаш. Ледара я колхоза энерговооруженность а. Тахан тха боахаме я 10 трактор, 13 автомашина, 2 комбайн. ДукхагІйола техника тиша, ший ха йна яьнна я.

ХІаьта а низ кхобац оаха этта хьал тоадара. Соахкара шу во чакхдаьккхадац оаха. Масала, тІехкхоачашъяьй паччахьалкхенга дулх дохкара план. Из заданегІа доагІар 95 тонн йолаш 123 тонн дехкад. Шу дІадолалуча хана 659 бежан дар тха ферме, хІанз уж 713 да.

Корреспондент: МалагІча наькъаца вІаштІехьдаьлар дулх дохкара план тІехкхоачашъе?

— Эггара хьалха бахача нахагара доахан эцаро план кхоачашъе аьттув белар тхона. Цу тайпарча наькъаца 110 тонн дулх дехкар оаха паччахьалкхенга. Юхедиса 13 тонн дулх тха тхоай хьайбаш леладераша даькхха да. Из де а вІаштІехьдаргдацар, нагахьа санна хьайбай боахаме дезала подряд юкъейоала яьецаре. Цу тайпара кхо мотт тиг я боахаме. Дезала подрядни звеноша леладе дІанйцад 262 бежан. Цо аьттув беннаб кадраш балхара дІаювлара дош къоастаде, хьайбай продукци алсамъяккха, доакъарах дикагІа пайда эца. Масала, боахаме юкъера лаьрхІача дийнахьа хІара бежана дулх тІакхетара боарам 80 грамм бале, подрядни звеной хьокхам — 205 грамм. Цул совгІа, цу звеноша цхьаь цаІ бежан къе далийтадац, долаш долча доакъарах кхоачам баьб.

Соахка хІара Іаттагара яьккха шура 1240 килограмм мара яц. Юкъера лаьрхІача дийнахьа 3,4 килограмм мара хилац из. Лурчогіа хиннчачул кІезигагІа я из. Хьалха санна деце а, дукха да продукцех дІадодар а.

КЕРДАЧОХ ПАЙДА ЭЦА

МЕРЖОЕВА Лемка — «Заветы Ильича» колхоза тхьамка леладер.

— Укх тІехьарча хана дукха дувц дезалеи арендни подрядах. Сона хетачогІа, бакъахьа а дувц. Хьалкъа боахама мел боккха пайда луш гІулакх да из! Массанена ховш ма дий болх цу хьисапе вІаштІехьбаккхаро дукхача социалистически мехкашка овлангара денз дикалгахьа хувцамаш даьлга. Цу тайпара масалаш кІезига дац вай мехка а. Царех лаьца каст-каста го а хаза а йиш я телевизор чу, радио чу гІолла, деша йиш я газеташ тІара. Кердача тайпара баха а рузкъа лархІа а Іомалуш боагІа советски нах.

Тхаяр санна йолча лоаман колхозашка дезалеи арендни подряд цхьанна хІамах хувца йиш йоацаш гІулакх да. Цкъа-дале, оахаш дола лаьтта кІезига доландаь, шозлагІа-дале, кхаш тайп-тайпарча моттигашка а зІамига а доландаь. Бахьанаш-м кхы а дукха да.

ГІаддаха тІанйцар оаха тхоай боахаме арендни а дезала а подряд юкъейоалаергья яха къамаьл. Азн са цІендаси хьалххе уйла а яь, тхьамка леладе лаьрхІар. Ховш да из мел хала культура я. БІарг тІара баккха йиш яц тхьамкана, дІадийнача дийнахьа денз чуйца даллалца. Лурчагіа хала-атта из болх чакхбаькхар оаха, хьалкхеь продукци паччахьалкхенга дІаелар. Тха дезала а боахама а пайда хилар цох.

Цхьабакъда, соахкара шу бокъонца Іаткъар тхона. Хіана ях аз из? Кхоачам ба аьнна хетт ер цхьа масал: бІарчча шера букъ хьал ца берзабеш къахьийга оаха чуйца тхьамка хІанз паччахьалкхенга дІа ца луш да. Укх шера март бетта дІадахьа дезаш дар из, бакъда колхоза кулгалхой тохабенна ца балар бахьан долаш, ха тиллийтар. Цох хьахиннар: дІачудала дІадихьа тхьамка дІа ца эцаш юхадайтар.

Ханз тха отара кІал латташ я 29 пачка докъадаь тхьамка. Технологе ма яхха из леладе моттиг яц тха, цудухьа тхьамка телха дІадалар кхерам ба. Цкъа мо дукхаза из дош нйца колхоза кулгалхочоа тІадахад тхо, дехар даьд, гІулакх цхьан кога тІа даккха, яхаш. Цхьабакъда, хІама хувцалуш дац.

Алал тІаккха, цу тайпарча хьалашка арендни дезалеи подряда хьисапе къахьега безам боагІаргбий наьха? Мала лоархІавергва цу тайпара бехнтохам шийна хьатІаэца, нагахьа санна хьалкхеяь продукци маьхалъяккха таро хургхиларах бола тешам боацаш хилча? Цудухьа укх шера тхьамка леладе раьза хиланзар тха дезал.

ДегІаахар сеца лаьттача хана оамал яр: гІулакх сихбенна дІадола а дий, чакх ца доаккхаш дуташ. Из хургдийте дезала, арендни подрядех?

Корреспондент: Шоана гучча бесса Л. Мержоевас дувцар эггара лоархІаме долча экономикерча дешаех цаІ да — хьалкхе-сехк шу да пилорама мукъагІа оттае гІерташ тхо лела. Из хилча ардакхах цхьацца. хІамаш хьаю цех хьаелла йиш хургьяр. Цо новкъостал дергдар колхоза бюджета. Цхьабакъда, хІанзарчоа из де таро яц тха.

Іалаьмате эсала я боахама материальн база. Цхьа масал доаладергда аз. Каст-каста еха техника ремонт е дІакхувла езаш хул тхо. Юкъера лаьрхІача хІара кхаь ремонтах цІенача тракторах боаккха мах бала безаш хул. ТІаккха ремонт мишта ю? Халла колхозе хьакхача мара «денал» таац цун. Хьалха хиннар модз хетаргдолаш, ехе дІайоал из.

Хьайбай продукцех дІадодар дукха хилара керттера бахьанаш: доакъара база ледара хилар, аьхки доахан лоаман даьгІенашка леладар. МоллагІвола саг цецваргволаш да шоллагІа бахьан. Ховш ма дий хьайбаш лоаман даьгІенашка хьалкхувлаш кхабар Іалаьмате пайдане хІама долга. Бакъда, тхона бала хиннаб цох, хІана аьлча хІара дийнахьа цигара шура хьаккхьаш дукха ха, рузкъа доаду оаха. Цхьайолча хана, хий доккха деча, шура йовш моттигаш а хул.

Лакхе дийца кхоачамбоацараш дІадаьхача, тхоай болх дикагІа дІабахар дог доах аз.

КХОАНЕНАХ ТЕШ ТХО

КОСТОЕВ Мувса — «Заветы Ильича» яхача колхоза председатель.

Соахка дукхагІдолча хьокхамех планаш кхоачашъяьй тха коллективо. Района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхье кхоалагІа моттиг яькхий. Цхьабакъда, экономически реформа хьалашка из кхоачам болаш да аьнна оалалургдац сога. Колхоза экономика тІоагІъяра оахаш дола лаьтташ эш. Новкъа дале а, цу даькъе къе да тхо.

Таханарчоа йоацаш я пайда луш йола тайп-тайпара лостам бола цехаш а. Масала, 1980 шера ГІУЛАКХАШ МЕЛА ЛЕЛ

ХАШИЕВ ТІахІир — С. Орджоникидзе цІерагІча колхоза керттера зоотехник.

Тха боахаме 1000 гаргга бежан да. Царех 250 етт ба. Белгалдаккха деза, дукхача шерашка тха хьайбай боахаме дукха кхоачамбоацараш хинналга. Гаьнна кхоачашйицар оаха шуреи дулхи дакхара планаш, кІезига теркам тІабохийтар Іул тоадара, хьайбаш леладерий йоакхо яра, доакъара база шеръяра. Геттара лоха бар шера цхьан Іаттагара йоаккхача шурий боарам. Цхьайолча хана эзар килограммага а дІакхачацар из.

Ферма кулгалхой каст-каста хувцалора. Бакъда, шинкхо шу хьалха, тхоайла дага а даьнна. МТФ заведующелла Оздоев Зяудин хьожавир оаха. Сихха хувцадала доладелар ухказара гІулакхаш. Керда кулгалхо хьайбаш леладерий дегашка бода никъ лаха ховш саг хиннадаь дар из. Укх шера хІара Іаттагара 1500 килограмм кІезигагІа йоацаш шура яккха лерхІаш да тхо.

ДикагІа хиннад хьал жа леладеча а. ХІара бІаь жийна тІехьара 101 Іаьхарг хьакъоастабе аьттув баьннаб тха коллектива укх шера. Тха боахаме 1000 гаргга бежан да. Царех 250 етт ба. Белгалдаккха деза, дукхача шерашка тха хьайбай боахаме дукха кхоачамбоацараш хинналга. Гаьнна кхоачашйицар оаха шуреи дулхи дакхара планаш, кІезига теркам тІабохийтар Іул тоадара, хьайбаш леладерий йоакхо яра, доакъара база шеръяра. Геттара лоха бар шера цхьан Іаттагара йоаккхача шурий боарам. Цхьайолча хана эзар килограммага а дІакхачацар из.

Ферма кулгалхой каст-каста хувцалора. Бакъда, шинкхо шу хьалха, тхоайла дага а даьнна. МТФ заведующелла Оздоев Зяудин хьожавир оаха. Сихха хувцадала доладелар ухказара гІулакхаш. Керда кулгалхо хьайбаш леладерий дегашка бода никъ лаха ховш саг хиннадаь дар из. Укх шера хІара Іаттагара 1500 килограмм кІезигагІа йоацаш шура яккха лерхІаш да тхо.

ДикагІа хиннад хьал жа леладеча а. ХІара бІаь жийна тІехьара 101 Іаьхарг хьакъоастабе аьттув баьннаб тха коллектива укх шера. Бакъда, цхьа кІезига а Іаламе хувцам хилча, кегар хул. Хаоттам дика хуле цхьа бахьан тохалу цар экономика. Ший лоІамагІа гувна тІара чуйоагІача соалоза тара лест боахамаш: никъ шаьра а голаш ца етташ а бале Іокіаьлъяргья из. беце — харцаргья.

Алхасте, Галашка, Мужеча, Оалкама бахача нахага хьаттар оаха мел шура тел дийнахьа цар доалахьарча доахана, аьнна. ДукхагІчар 10 — 12 килограмм. — аьлар. «Кхы кІезигагІа хилча-м фу хьашт да доахан леладе?» — цецъяьлар цхьа йоккха саг.

Цу юрташка нагахьа ков дац сомнй гаьнаш йоацаш. Дуккха бІаьшараш да цар шоай беркатаца наьха дегаша деладу. Бакъахьа дацар-те цхьайолча лоамнй босенашка сомнй бешамаш дІаегІача яха хаттар ше-шегІа дагадера тхона. Колхозашта шоашта а паччахьалкхенна а пайдане хургдар из гІулакх.

Тахан ира латт социальн даькъе дегІаахара дешаш. ХІаьта Сунженски района лоаман боахамашка тесса дитад уж. Воча хьале я укхазара школаш. клубаш, библиотекаш, баняш, кхьйола соцкультбыта объекташ. Приспособленин помещенешка я царех дукхагІъяраш. Цу даькъе ер ма дий аьнна хІама даьд оаха ала йиш йолаш бац колхозий кулгалхой. Цудухьа леткъ нах, тайп-тайпарча инстанцешка каьхаташ язду. ИІаьха зама йоаккх йолаш йолча соцкультбытаобъекташ ремонта къайла латташ. Геттара деха да юрташкара аькъаш, Эсса тІагІолла эшача моттиге тІий тилладац. Пайда боацаш дукха рузкъа доаде дезаш хул из ца дарах. Цхьан дешаца аьлча кхоачамбоацараш кІезиглац. уж хІара дийнахьа дукхагІа хул. Ла мегаргдолаш дий из?

ЦаІ да цецвоаккхаш: дукха ха я А. Оздоев колхоза кулгалхо вола. Цхьан хана хьалхалаттарашца хинна боахам кІоаргача мухаленагІа чубахаб тІехьарча шерашка. Из сурт ца гуш хиннаб-те района партийни, советски кулгалхой? Е шийна ловр-товр де мукъавитав-те цар колхоза председатель? Тхона хетачогІа, хІанз цхьанне жоп ца делча даргдац цу хаттаршта, хІана аьлча. хьалха санна талмастта болх бе бокъо лац сайна мехка шерра чакхйоалача перестройко, кердадар дІадехача вахаро.

Хала да М. Бекова «Заветы Ильича» колхоза кхоаненах дувцар тІаэца а. Сина сов яьнна реорганизацеш йита йита, сихха меттаоттае, чІоагІъе еза колхоз. Из пайданегІа хургда Алхасте бахача наха, хІана аьлча экономически боккха низ болча боахамо сихагІа къоастадергда царна хьалхашка латта социальни дешаш, вахара хьашташ. ЦаІ да шеко йоацаш: хьалха санна даха йиш яц.

КХЫ МАЛАГІА НИКЪ БА?

ОЗДОЕВ Або — С. Орджоникидзе цІерагІча колхоза председатель:

— Районерча кхыдолча боахамашка йолчул ледарагІа яц аз кулгалдеча колхоза экономика. Арендни подрядагІа леладе дІаденнад 150 бежан, 70 гектар силоса лаьрхІа хьажкІаш, эбаь кени горохи. Дезала подряда хьисапе къахьегача звеноша хьалкхеергья 70 гектар коартолаш, 15 гектар доакъара свеклаш.

Кхычарга хьежача даьсса дац колхоза «бохча». Тахан тха счета тІа 170 эзар сом да. Вешта аьлча, колхозхошта алапи дала таро йолаш да тхо. Цхьадоа кхыдола боахамаш из де таро йоацаш хьувза тоъал ха я.

ХІанз татеІІа къахьегаш да тхо кхашка, ма хулла дукхагІа хьувкъам чуэца гІерташ. Доахан лоаман даьгІенашка хьалдига кхоабаш да. Къамаьл дац, соахкара дулх дохкара план дукхагІча даькъе Галашка, Мужеча, Оалкама, кхыча юрташка бахача нахагара йидаьча хьайбай чотагІа кхоачашъяьй тха коллективо. Кхы малагІа никъ ба из де?

ЭРГАЛОНАШ ЭШ

БЕКОВ Мурад — «Сунжа» яхача агропромышленни объединене председатель.

— Цу тайпара хаттар массанена хьалхашка латт. Экономически даькъага диллача цхьаккха кхоане йолаш дий уж боахамаш? «Заветы Ильича» яхача колхозах аргда аз юхьанца. Из районе зІамагІолча боахамех цаІ я. Иоккха яц цун коллектив. Цхьабакъда, нонагІа да дукхача шерашка цо паччахьалкхенна деш дола зе. Къаьстта садуъ продукцех дІадодар дукха хиларо.

Цхьа хІама дар ухказа теркам тІаозаш. Алхастена іаьна доаццаш «Чеченингушплодсемпром» яхача производственни объединененна чуйоагІаш цхьа цех я. Цун керттера гІулакх моттигерча хьун цхьайолча сомий гаьний ги гулдар. Из доазол арахьарча мехкашка дІакхухьийт. Цу продукцех цІена валюта эц вай паччахьалкхено. Фу дар-те, аьнна, хет из цех шерийча? Республика хьунашка цхьаккха пайда боацаш довш латтача гинах ахча де таро хургьяр. Юрташка бахача наха дакъалоацаргдар цу балха юкъе.

Сенна дувц аз из? Сона хетачогІа, из дича «Заветы Ильича» яхача колхозах цу керттера экономист. Тахан тха счета тІа 170 эзар сом да. Вешта аьлча, колхозхошта алапи дала таро йолаш да тхо. Цхьадоа кхыдола боахамаш из де таро йоацаш хьувза тоъал ха я.

ХІанз тІаьбохийт Іоахарий къе ца дайтара, уж лазарех лорадара. Из де ховш а могаш а бола нах болаш ба колхозе.

Боахама экономика динъяра новкъостал де таро луш да фуна лаьрхІа говраш леллаяр а. ХІанзарчоа из болх лерттІа дІабахьа мегадац тхона. ДІахо йодача хана из гІулакх цхьан кога тІа даккха хьожаргда тхо.

КЕРТТЕРДАР—НАЬХА ХЬАЛ-ТАРО

БЕЛХАРОЕВ Маіас — къахьегама ветеран.

Дуккхача шерашка Алхасте вахаш а моттигерча юрта Совета исполкома председатель волаш а хьавенав со. Сона хьахетачогІа, цхьа саг вац укхаза сона ца вовзаш, са къамаьл ца хулаш. Майрра ала йиш йолаш ва со юртарча наьха дагардар, царна хетар се ховш ва, аьнна.

Цудухьа аз дег тІара ях: «Заветы Ильича» яха колхоз дІаякхха еза, цох гІонна бола боахам бе беза яхалга пайда болаш а хьашт долаш а къамаьл дац. Цу тайпара дош оттадара нийса хеташ вац со. Района партийни, советски органаш «Сунжа» яхача АПО кулгалхой берригаш а оарцагІбовла беза колхоза боахам тоабара. Из дара новкъостал эш — организационни а материальни а.

Шеко яц де мел дезар хьадой тоалургда колхоза гІулакхаш. Шерра юкъедоаладе деза сомаш, баьцадаараш, нохарий леладелга. Цар пайда лургба боахама, колхоз рентабельни хилийтара хьалаш Іалашдергда, наьха безам тІаозарга. Маьхе культура из хиларах тарра, дукхагІа теркам тІабахийта беза тхьамка хьалкхедара, из паччахьалкхенга дохкара. Из дара тохаяла еза колхоза правлени ше а. Иштта хеташ ба берригa колхозхой а. ДукхагІа теркал де деза социальни дешаш. Боккъалдар аьлча, вай хьа мел дер наьха-хьал таро тоаяра тІадерзадаь деций? Долче, гаргагІа латта деза вай цу проблемашта. Іарте вайна хьехар а из никъ ба.

Редакцегара:

Уйла йайташ да колхозий кулгалхоша А. Оздоевен М. Костоевен дувцар. Цхьабакъда цар къамаьлех кхетаде хала да шоаш керте латтача боахамашка уж малагІа хувцамаш де лаьрхІа ба. Эттача хьала ко догІа гІерташ бахьанаш лех цар, йоацаш я боахам лелабара кІоарга анализ, перспектива.

Соахка тха газето кепатехаяр Советски Веденски районашка йолча лоамашкарча колхозий къахьегама опыт ювцаш йола материалаш. Цар къаьгта дувцар сево таро еннай царна экономически даькъе пайдане хила. Сунженски района лоамашкарча боахамашка дарел халагІа деце, аттагІа дац цар коллективий хьалаш, йоккхагІа яц таронаш, тІех дац кхоачамаш. Цхьабакъда, цахаддаш кердадар лехаш хиларо, бІубенна къахьегаро тоадаьд цар гІулакхаш.

«Хур—хургда, хиннар—гургда», яхаш, багІа Іемаб «Заветы Ильича» яхача а Орджоникидзе цІерагІча а колхозий кулгалхой, специалисташ, цхьабола къахьегамхой. Бакъда, цхьа кІезига а Іаламе хувцам хилча, кегар хул. Хаоттам дика хуле цхьа бахьан тохалу цар экономика. Ший лоІамагІа гувна тІара чуйоагІача соалоза тара лест боахамаш: никъ шаьра а голаш ца етташ а бале Іокіаьлъяргья из. беце — харцаргья.

Алхасте, Галашка, Мужеча, Оалкама бахача нахага хьаттар оаха мел шура тел дийнахьа цар доалахьарча доахана, аьнна. ДукхагІчар 10 — 12 килограмм. — аьлар. «Кхы кІезигагІа хилча-м фу хьашт да доахан леладе?» — цецъяьлар цхьа йоккха саг.

Цу юрташка нагахьа ков дац сомнй гаьнаш йоацаш. Дуккха бІаьшараш да цар шоай беркатаца наьха дегаша деладу. Бакъахьа дацар-те цхьайолча лоамнй босенашка сомнй бешамаш дІаегІача яха хаттар ше-шегІа дагадера тхона. Колхозашта шоашта а паччахьалкхенна а пайдане хургдар из гІулакх.

Тахан ира латт социальн даькъе дегІаахара дешаш. ХІаьта Сунженски района лоаман боахамашка тесса дитад уж. Воча хьале я укхазара школаш. клубаш, библиотекаш, баняш, кхьйола соцкультбыта объекташ. Приспособленин помещенешка я царех дукхагІъяраш. Цу даькъе ер ма дий аьнна хІама даьд оаха ала йиш йолаш бац колхозий кулгалхой. Цудухьа леткъ нах, тайп-тайпарча инстанцешка каьхаташ язду. ИІаьха зама йоаккх йолаш йолча соцкультбытаобъекташ ремонта къайла латташ. Геттара деха да юрташкара аькъаш, Эсса тІагІолла эшача моттиге тІий тилладац. Пайда боацаш дукха рузкъа доаде дезаш хул из ца дарах. Цхьан дешаца аьлча кхоачамбоацараш кІезиглац. уж хІара дийнахьа дукхагІа хул. Ла мегаргдолаш дий из?

ЦаІ да цецвоаккхаш: дукха ха я А. Оздоев колхоза кулгалхо вола. Цхьан хана хьалхалаттарашца хинна боахам кІоаргача мухаленагІа чубахаб тІехьарча шерашка. Из сурт ца гуш хиннаб-те района партийни, советски кулгалхой? Е шийна ловр-товр де мукъавитав-те цар колхоза председатель? Тхона хетачогІа, хІанз цхьанне жоп ца делча даргдац цу хаттаршта, хІана аьлча. хьалха санна талмастта болх бе бокъо лац сайна мехка шерра чакхйоалача перестройко, кердадар дІадехача вахаро.

Хала да М. Бекова «Заветы Ильича» колхоза кхоаненах дувцар тІаэца а. Сина сов яьнна реорганизацеш йита йита, сихха меттаоттае, чІоагІъе еза колхоз. Из пайданегІа хургда Алхасте бахача наха, хІана аьлча экономически боккха низ болча боахамо сихагІа къоастадергда царна хьалхашка латта социальни дешаш, вахара хьашташ. ЦаІ да шеко йоацаш: хьалха санна даха йиш яц.